

Høring av NOU 2023: 4 - Tid for handling. Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste

1. Innledning

Vi viser til høringen til Helse- og omsorgsdepartementet av 19. desember 2022, der det inviteres til å komme med høringsuttalelse til NOU 2023: 4 med frist innen 2. mai 2023.

Erfaringssentrum er den nasjonale bruker- og interesseorganisasjonen for erfaringskonsulenter. Organisasjonen ble stiftet i 2017 og har som formål å styrke og utvikle et fagfelt for erfaringskompetanse, se mer informasjon på vår hjemmeside www.erfaringssentrum.no.

Erfaringssentrum vil kommentere de delene av utredningen som direkte omhandler erfaringskonsulenter (sidene 132, 136, 137, 152 og 314 - 315).

2. Om rollen til erfaringskonsulenter

Erfaringssentrum ser det som positivt at kommisjonen ser det er potensiale til å utvikle erfaringskonsulentrollen videre og satse på erfaringskonsulenter som yrkesgruppe. Vi vil imidlertid påpeke at kommisjonen gjennom enkelte formuleringer bidrar til å svekke anerkjennelsen av yrkesrollen til erfaringskonsulenter.

Vi ser et tydelig behov å videreutvikle rollen og styrke forståelsen av yrkesrollen som erfaringskonsulenter sammen med myndighetene, fagforeningene, helse- og omsorgstjenestene og bruker- og kompetansemiljøer. Erfaringssentrum er med den mening at det trengs mer kunnskap og klarhet i hvilke roller erfaringskonsulenter skal ha i helse- og omsorgstjenestene, og hvilke forventninger som stilles. Erfaringssentrum anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet, og relevante kompetanse- og forskningsmiljøer, undersøker og studerer kompleksiteten denne nye yrkesgruppa i Norge møter.

Fra internasjonal litteratur vet vi allerede mye om hva som er virksomt og hvilke barrierer som står i veien for integrering av erfaringskonsulenter i tjenestene¹. En sentral barriere er

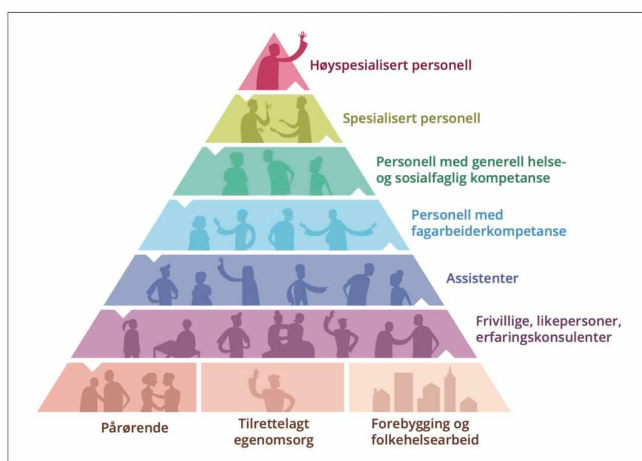
¹ Peer support for discharge from inpatient mental health care – Authors' reply, The Lancet Psychiatry: Correspondence, Volume 9, Issue 7, s. 542-543, juli 2022, Gillard et. al.

anerkjennelsen av erfaringskompetansen i tjenestene. Dessverre er det i dagens samfunn fremdeles stigma knyttet til å ha levd med rusutfordringer eller psykiske helseutfordringer. Erfaringskonsulentene i tjenestene har også utfordringer med å bli utsatt for stigmatisering fra sine kollegaer². Det er derfor viktig at tjenester som ønsker å ansette erfaringskonsulenter har en utarbeidet plan for opplæring, tydelige stillingsbeskrivelser, og forventningsavklaring mellom personen som ansettes og arbeidsgiver.

3. Erfaringssentrums vurdering av utredningen

Vi støtter innspillet til Nasjonalt senter for erfaringskompetanse for psykisk helse (innspill til oppgavedeling, s. 314 i kommisjonens rapport). Videre er vi enige i at kvalitetssikring i form av opplæring og utdanning til erfaringskonsulenter er en sentral del i utformingen av erfaringskonsulentrollen. Eksempler på dette i norsk kontekst er KBT Fagskole, Erfaringsskolen i Oslo og MB-programmet i Bergen.

Vi er sterkt kritiske til måten erfaringskonsulentene fremstilles i den skjematiske oppstillingen ift. oppgavedeling på side 132. Her er erfaringskonsulenter nederste i en pyramidefigur som virker være en hierarkisk fremstilling av yrkenes viktighetsgrad. Medlemmer i Erfaringssentrum har reagert negativt på dette ettersom det kan fremstå som om erfaringskompetansen ikke anerkjennes som en kompetanse tjenestene ser som verdifull. Eksempelvis, i nasjonale storsatsninger på tverrfaglige team som FACT og FACT Ung,³ er erfaringskonsulenten med sine IPS-, psykolog, lege, og russpesialistkollegaer en del av modellen, og rollen har tittelen *brukerspesialist* ettersom erfaringskompetansen vurderes som en spesialistrolle. Erfaringskonsulentene bringer med seg en spesialisert kompetansetjenestene selv har etterspurt, sine levde erfaringer.

Figur 8.2 Skjematiske fremstilling av oppgavedeling, bygd nedenfra
Kilde: Helsepersonellkommisjonen.

² Integrering av erfaringskompetanse: Hvordan opplever erfaringskonsulenter med ruserfaring sin arbeidssituasjon?, Erfaringskompetanse, 2020, Åkseth et. al.

³ Helse- og omsorgsminister Kjerkol nevner for eksempel FACT Ung her: <https://www.nrk.no/ytring/vi-skall-aldri-gi-opp-et-barn-1.16373397>

Det er også uheldig at frivillige og likepersoner i figuren er i samme kategori som erfaringskonsulenter, fordi det er klare forskjeller mellom disse tre rollene. Erfaringskonsulentene er ansatt i tjenestene på lik linje som andre fagpersoner. Likepersoner og frivillige arbeider utenfor tjenesteapparatet, eller i tilknytning til det uten lønn.

Vi ønsker også få frem en annen utydelig formulering. På **side 137** står det:

«I dag ansettes det erfaringskonsulenter som har egenerfaring som kompetanse, er faringskonsulenter som har dobbeltkompetanse i form av egenerfaring og relevant helse- eller sosialfaglig utdanning, og erfaringskonsulenter med opplæring i rollen som er faringskonsulent.»

På samme side står det at «Helsepersonellkommisjonen mener det ligger et potensial i å satse på erfaringskonsulenter og gjøre dette til et yrke». Erfaringssentrum er enige i at det er et potensiale i å satse på erfaringskonsulenter, men en slik formulering fremstår det som om det ikke allerede er et yrke. Flere av våre medlemmer er som nevnt deltids- og fulltidsansatte. De jobber i kommuner, på sykehus, i tverrfaglige team, underviser og følger opp pasienter. Vi synes derfor det er underlig at kommisjonen har valgt en slik formulering. Når det er sagt, er Erfaringssentrum enig i at en formalisering av yrket er viktig og en viktig del av utviklingen yrket befinner seg i, og helt sentralt om erfaringskonsulenter skal få en rettferdig lønn og anerkjennelse for sin kompetanse.

Enkelte av kommisjonens formuleringer er uheldige. Det er behov at relevante fag- og brukermiljøer bidrar til å fremme og etablere yrkesrollen for å skape økt forståelse og anerkjennelse for den unike kompetansen erfaringskonsulentene kan bringe inn i tjenestene. Mer kunnskap og anerkjennelse av kompetansen kan også bidra til at erfaringskonsulentene kan bli et nyttig verktøy i myndighetenes arbeid med brukermedvirkning på individnivå, og i å løfte brukerperspektivene inn på tjenestenivå.

4. Anbefalinger til det videre arbeidet

Erfaringssentrum anbefaler følgende tiltak i det videre arbeidet for å fremme erfaringskonsulenter i helse- og omsorgstjenesten:

- Å fortsette arbeidet med å utvikle kunnskap om erfaringskonsulentrollen i norsk kontekst gjennom forskning
- Å få på plass nasjonal sertifisering av erfaringskonsulenter, slik at de får autorisasjon på lik linje med andre yrkesgrupper
- Å gi fortsatt tilskudd til bruker- og kompetansemiljøer som bidrar til å utvikle yrkesrollen
- Å sørge for at erfaringskonsulenter får veiledning og tilbud om å møte andre i lignende roller
- En systematisk utprøving av erfaringskonsulenter også i andre deler av helse- og omsorgstjenestene enn i psykisk helse- og rusarbeid

Det finnes mange gode eksempler på bruk av erfaringskonsulenter i kommunene, som etter vår mening bør videreutvikles og oppskaleres. Både Ålesund og Sandnes kommune har kommet langt med å integrere erfaringskonsulenter i tjenestetilbudet og å skape meningsfulle roller for dem. Disse eksemplene ble også beskrevet i vårt høringsinnspill til opptrappingsplanen for psykisk helse og helse- og samhandlingsplanen (link til nettside hvor den ligger). Se mer informasjon på vår hjemmeside www.erfaringssentrum.no.

Torbjørn Mohn-Haugen
Generalsekretær
Erfaringssentrum

Daniel Mørk
Organisasjonsrådgiver
Erfaringssentrum